

Moeilijke lancering van eenheidsmunt in Bosnië

ru 8/6/98

In Bosnië-Herzegovina komt eindelijk een eenheidsmunt die is gekoppeld aan de Duitse mark. Maar door een boekhoudkundige chaos bij de Centrale Bank in Serajevo hing de komst van de 'convertibele marka' nog enige tijd aan een zijden draadje.

Door MAARTEN VEEGER

SARAJEVO, 8 JUNI. Een dagje skiën in het olympisch skidorp Jahorina kost 25 Duitse marken. Jahorina ligt nabij Sarajevo in het Servische deel van Bosnië. Het boulevardblad Dani bij de kruidenier in de hoofdstad Sarajevo kost 200 Bosnische dinar. Een kopje koffie in het Kroatisch deel van Mostar kan met veel moeite met Duitse marken betaald worden. De ober geeft het wisselgeld terug in kuna's. Twee straten verderop wonen moslims. Die willen Bosnische dinars, geen kuna's.

Bij de vredesbesprekingen in het Amerikaanse Dayton, in december 1995, hebben de moslims, Kroaten en Serviërs in Bosnië zich verplicht tot de invoering van een eenheidsmunt. De drie bevolkingsgroepen, die ieder een eigen deel van het land bewonen, hebben nu ieder een andere munt. Op dit moment kent de Servische Republiek in Bosnië de Joegoslavische dinar als betaalmiddel. De moslims betalen met de Bosnische dinar en in de Bosnisch-Kroatische delen moet met Kroatische kuna's worden betaald. Een munt van de ander wordt categorisch geweigerd. „U bent nu in Bosnië meneer, niet in Kroatië.”

De marka moet al deze munten in Bosnië overbodig maken. De nieuwe munt, de convertibele marka (KM), zal worden gekoppeld aan de Duitse mark, die al op veel plaatsen wordt geaccepteerd als betaalmiddel. De Bosnische dinar zal volledig verdwijnen; de kuna blijft wel bestaan in Kroatië net als de Joegoslavische dinar in Joegoslavië.

Nadat begin dit jaar nog fel werd geruzied over het ontwerp van de munt, heeft de Hoge Vertegenwoordiger van de Verenigde Naties in Bosnië (OHR), Carlos Westendorp, een uiterste tijdslimiet gesteld en is de productie nu begonnen. Zowel de door de Serviërs ge-

wenste cyrillische symbolen als de door moslims en Kroaten gewenste Latijnse symbolen komen op de munt te staan. De betaalmiddelen zijn in Frankrijk gemaakt en liggen klaar om verspreid te worden.

Overheidsinstellingen en internationale organisaties en ambassades bereiden zich voor om het personeel binnenkort in marka's uit te betalen. Veel winkels in de binnenstad van Sarajevo hebben al prijskaartjes met een markaprijs in de etalage liggen. Omdat de marka dezelfde waarde heeft als de Duitse mark is het 'dubbel prijzen' — wat de EU-landen staat te wachten bij de invoering van de euro — geen onderwerp van discussie in het moslimdeel van Bosnië. Alleen daar waar met kuna's (Kroatische delen) of met Joegoslavische dinars (Servische Republiek) betaald moet worden, is het lastig omrekenen. Eén mark is 3½ kuna's of 6 Joegoslavische dinars waard.

In Bosnië is bijna een jaar geleden een nieuwe centrale bank (CBBH) opgericht. De CBBH zal

‘U bent nu in Bosnië meneer, niet in Kroatië’

gaan fungeren als *currency board*. De bank moet voor iedere marka die in omloop is een mark in de kluis houden. De stabiliteit van de munt is hiermee gegarandeerd.

De marka had begin deze maand geïntroduceerd moeten worden, maar chaos bij de nieuwe centrale bank heeft voor uitstel gezorgd. Al in het eerste jaar dat de CBBH bestaat ging het een paar keer mis met het beheer van de deviezenvoorraad. De oude centrale bank, de Narodna Banka, heeft een schuld opgebouwd waarvan niemand weet hoe hoog die precies is. Schattingen lopen op tot 50 miljoen dollar. Omdat de oude Narodna Banka verweven is geraakt in de nieuwe CBBH-bank dreigt de nieuwe bank meegesleept te worden in de financiële ondoorzichtigheid. Volgens Marcel van den Heuvel, namens het Nederlandse ministerie van Economische Zaken adviseur van het Bosnische ministerie van Buitenlandse Handel, is de financiële situatie bij de centrale bank zeer onduidelijk: „Vandaag is er weer een ander tekort dan gisteren.”

De moslims zijn door de Bosnische Serviërs en Kroaten voor het tekort verantwoordelijk gesteld. In de oorlog zouden zij geld van de bank hebben gespendeerd. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) heeft geëist dat er snel orde op zaken wordt gesteld bij de CBBH en wil dat de Narodna Banka zo spoedig mogelijk verdwijnt. Vorige week is het liquidatieplan voor de Narodna Banka goedgekeurd door het IMF. Vervolgens is een IMF-lening van 150 miljoen Duitse mark beschikbaar gesteld. Omdat 25 miljoen mark hiervan nodig is om de deviezenvoorraad op het gewenste niveau te krijgen, was de invoering van de marka hiervan afhankelijk. De rest van de lening wordt gebruikt voor de hervorming van het belastingstelsel en de financiële reorganisatie van de Bosnische overheid.

De publiciteitscampagne over de overgang naar de marka, met folders, tv-uitzendingen en krantenbijlagen, is afgelopen week van start gegaan. Op 15 juni gaat de munt in circulatie, te beginnen met de kleinere coupures. Alleen logistieke problemen, zoals een gebrek aan geldwagens en incompetent bureaus die de distributie van het geld moeten regelen, zorgen mogelijk nog voor vertraging.

Van den Heuvel twijfelt aan het succes van de marka: „Die munt zou wel eens tot hyperinflatie kunnen leiden omdat het vertrouwen in de eigen economie ontbreekt.” Toch ziet Van den Heuvel ook voordelen aan de eenheidsmunt. „We kunnen hier toch niet eindeloos doorgaan met drie verschillende valuta of met Duitse marken.”

De verwachting is dat de Bosnische Serviërs minder zullen tegenwerken dan voorheen. Sinds het aantreden van de gematigde premier Milorad Dodik is sprake van meer verzoening in Bosnië. Ook de devaluatie van de Joegoslavische dinar heeft de belangstelling voor een harde munt aangewakkerd.

Maar het wantrouwen bij de Bosnische Serviërs en Kroaten is nog altijd groot. Nationalistische motieven spelen daarbij een belangrijke rol. Maar ook de wisselprocedure werkt er een beetje aan mee. Kuna's en Joegoslavische dinars kunnen niet direct worden gewisseld in marka's. Omdat het geen harde valuta zijn moet er eerst gewisseld worden in Duitse marken of Bosnische dinars. Pas daarmee kunnen de eenheidsmunten worden aangeschaft.